

IMPORTANȚA PREGĂTIRII CRIMINOLOGICE A STUDENȚILOR DIN CADRUL FACULTĂȚILOR DE DREPT ȘI A CELOR CU PROFIL POLIȚIENESC

Iurie LARII,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
prorector pentru știință al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

Rezumat

În conținutul articolului sunt abordate principalele probleme cu privire la necesitatea instruirii criminologice a studenților din cadrul facultăților de drept și al celor cu profil polițienesc în vederea obținerii de către aceștia a unor abilități focalizate pe evaluarea stării reale a fenomenului criminal, elaborarea unor programe de prevenire a infracțiunilor prin prisma înlăturării cauzelor și condițiilor lor, precum și alte aspecte importante ce țin de realizarea reușită a respectivului proces complex.

Cuvinte-cheie: criminologie, pregătire criminologică, criminalitate, cauze, condiții, prevenire și combatere a fenomenului infracțional.

Summary

The content of the article addresses the main issues regarding the need for criminological training of law students and those with a police profile in order to obtain skills focused on assessing the real state of the criminal phenomenon, developing programs to prevent offenses in terms of removing their causes and conditions, as well as other important aspects related to the successful implementation of that complex process.

Keywords: criminology, criminological training, criminality, causes, conditions, prevention and combating the criminal phenomenon.

Manifestările oamenilor sunt foarte diverse și pot fi atât pozitive, cât și negative. Un gen specific al manifestărilor negative îl constituie comportamentele infracționale, adică săvârșirea infracțiunilor. Științele juridice – cum ar fi dreptul penal, dreptul procesual-penal și dreptul execuțional-penal – au definit infracțiunea, au formulat tipurile infracțiunilor, reflectându-le în legi penale, au determinat formele, metodele și ordinea procesuală de combatere a infracțiunilor la diferite etape de comitere a lor, precum și modalitățile de executare a sancțiunilor penale. O abordare profundă a problemei în cauză a determinat necesitatea utilizării în procesul contracarării infracțiunilor a realizărilor din domeniul altor științe, precum și a unor metode separate de identificare a infractorilor. În acest sens, știința criminalistică a sintetizat metodele juridice și tehnice de combatere a criminalității. De asemenea, un

rol important în procesul cunoașterii manifestărilor infracționale individuale și a criminalității în general l-au jucat psihiatria și psihologia judiciară.

Totuși nici una din științele menționate nu a abordat problema criminalității în toată complexitatea sa. Evoluția lor însă a generat apariția unei științe noi, care studiază criminalitatea ca fenomen social, ce are legitățile sale de apariție, existență și evoluție și care necesită forme specifice de prevenire și de combatere. Această știință a fost denumită *criminologie*.

Apariția oricărei științe se datorează anumitor necesități practice. Criminologia a luat naștere ca știință grație unei necesități sociale, adică a celei de cunoaștere a fenomenului criminal, cum acesta apare și se modifică și cum se poate influența asupra respectivului fenomen pentru a-l controla și a-i minimiza pericolul social.

În procesul de evoluție a științei, criminologilor le-a revenit întotdeauna sarcina de a demonstra valoarea teoretico-aplicativă și autonomia criminologiei ca ramură independentă a științei, care presupune pregătirea unor specialiști profesioniști în domeniul analizei și contracarării criminalității.

La începutul secolului XXI, criminologia a demonstrat fără echivoc independența științifică și necesitatea sa practică. Actualmente este dificil de imaginat că organizarea eficientă a luptei cu criminalitatea ar fi posibilă fără aplicarea cunoștințelor din domeniul criminologiei, care sunt necesare în cazurile gestionării proceselor sociale, în activitatea legislativă și în cea de aplicare a normelor de drept.

Studiind dreptul penal, procedura penală, criminalistica și dreptul execuțional-penal viitorul jurist, inclusiv cel care va activa în diferite subdiviziuni polițienești, este pregătit să reacționeze în conformitate cu rigorile legislației la infracțiunile comise, să descopere faptele infracționale și autorii acestora, precum și să asigure aplicarea măsurilor de pedeapsă prevăzute de lege față de persoanele vinovate. Aceasta este important de realizat în procesul combaterii criminalității înregistrate, însă esența lui nu se reduce doar la cele menționate, presupunând și evaluarea stării reale a fenomenului criminal, elaborarea unor programe de prevenire a infracțiunilor prin prisma înlăturării cauzelor și condițiilor lor, precum și multe alte aspecte importante ce țin de realizarea reușită a respectivului proces complex.

Reieșind din prevederile Codului de procedură penală al Republicii Moldova (art. 216), constatăm obligația organelor de urmărire penală ca în cursul urmăririi penale și judecării cauzei să stabilească cauzele și condițiile care au favorizat săvârșirea infracțiunii. De asemenea, în cazul în care acestea au fost identificate, organul de urmărire penală este obligat să sesizeze persoana cu funcție de răspundere sau organul respectiv cu privire la necesitatea luării unor măsuri pentru înlăturarea acestor cauze și condiții (alin.

(1), art. 217). Astfel, deși respectivele norme procesuale obligă în mod direct organele de urmărire penală să elucideze cauzele și condițiile infracțiunii concrete, totuși acest fapt poate fi realizat eficient doar în cazul în care persoana responsabilă de acest proces va avea o pregătire criminologică corespunzătoare.

În urma identificării și analizei cauzelor criminalității, constatării stării reale a acestui fenomen și anticipării schimbărilor lui cantitative și calitative, pot fi propuse și evaluate măsurile ce i se impun și elaborate programe convingătoare de prevenire a criminalității, de resocializare și reinserție socială a delincvenților.

Abordarea potrivit căreia știința criminologică trebuie să se limiteze doar la faptele penal-condamnabile este una formal-juridică și incompletă. Totodată, axarea doar pe aceste limite poate avea un impact negativ pentru practica prevenirii și combaterii fenomenului criminal, fiindcă, în asemenea situații, aspectele contracarării sunt raportate doar la formele de comportament infracțional sancționate de legea penală. Însă aceste forme de manifestări se schimbă deseori, din care motive normele penale trebuie să fie condiționate și argumentate din punct de vedere criminologic. Astfel, cunoscând principalele probleme studiate de criminologie, viitorul specialist nu se va limita doar la domeniul criminalității sub aspect juridico-penal și la măsurile procesuale de combatere a acesteia, ci va identifica și evalua legitățile interacțiunii fenomenului infracțional cu alte forme de devianțe sociale, care se transformă ulterior în fapte sau chiar fenomene deosebit de periculoase pentru societate. În această ordine de idei, ca urmare a unei analize întemeiate din punct de vedere criminologic, pot fi înaintate o serie de măsuri cu caracter preventiv menite să influențeze diminuarea criminalității și a altor fenomene sau procese social-negative. Totodată, elaborarea unor strategii și programe naționale sau regionale de prevenire a infracționalității pot fi realizate doar în baza constatărilor și evaluărilor criminologice efectuate de personalul calificat care posedă cunoștințe în acest domeniu.

Criminologia, bazându-se pe materialele empirice oferite de statistica penală sau de alte surse, studiază sub aspect teoretic criminalitatea și tipurile ei, infracțiunile, cauzele și alte interconexiuni ale lor cu diferite fenomene și procese, precum și rezultatul măsurilor aplicate în domeniul prevenirii și combaterii criminalității. Prin urmare, doar specialiștii cu o bună pregătire criminologică pot elabora recomandări privind desăvârșirea măsurilor de contracarare a fenomenului infracțional. O mare parte din aceste recomandări urmează a fi luate în considerare și de către alți specialiști din sfera economiei, sociologiei, politologiei, jurisprudenței de diferit profil în scopul studierii lor aprofundate prin prisma cunoștințelor speciale și elaborării unui complex de măsuri menite să înlăture sau să neutralizeze cauzele și

condițiile fenomenelor criminale.

În acest sens, doar criminologia oferă viitorilor specialiști din cadrul structurilor polițienești sau al altor organe de drept cunoștințe necesare și informații cu privire la parametrii cantitativi și calitativi ai criminalității, factorii criminogeni care influențează asupra acestui fenomen, caracteristicile persoanelor ce săvârșesc infracțiuni și ale victimelor care au suferit consecințele lor, precum și deprinderi necesare procesului de prevenire și combatere a infracționalității.

Prin urmare, criminologia prezintă un interes deosebit pentru practicieni, fie pentru cei implicați nemijlocit în activitatea de justiție penală, fie pentru cei angajați în diferite activități sociale care se pot confrunta cu fenomenul criminal. Astfel, realizarea unei justiții penale eficiente, optimizarea și umanizarea reacției sociale față de fenomenul infracțional necesită o raportare permanentă la rezultatele cercetărilor criminologice.

Criminologia reflectă noțiunea de criminalitate; principiile de bază de care urmează să se conducă societatea în contracararea acestui fenomen; metodele și mijloacele cu care trebuie operat în acest proces, luându-se în considerare nivelul, dinamica, structura și caracterul criminalității; rolul organelor de drept în prevenirea și combaterea fenomenului respectiv și prioritatea măsurilor aplicate în acest scop – pedeapsa sau măsurile preventive cu caracter economic, social, juridic, educațional etc. Reieșind din considerentele enunțate și, în același timp, fiind o știință teoretică cu valențe practice evidente, criminologia urmează a fi studiată obligatoriu de toți studenții de la cele trei cicluri de învățământ universitar cu profil juridic și polițienesc, precum și de reprezentanții profesiilor umanitare, persoanele cu funcții manageriale și cele din cadrul diferitor organe de drept.

Știința criminologică oferă posibilitatea de a interpreta corect datele statisticii penale, fapt care permite elaborarea unor concluzii practice, cu rezolvări bine argumentate a multor probleme legate de procesul prevenirii și combaterii criminalității. În acest context, devine clar unde este necesar de a aplica măsuri cu caracter economic, de a intensifica activitatea educațională sau de a aplica eficient măsurile juridico-penale în privința anumitor tipuri de manifestări infracționale.

Prin urmare, principala finalitate pe care o urmărește pregătirea criminologică a studenților din cadrul facultăților de drept și a celor polițienești constă în acumularea volumului necesar de cunoștințe specifice domeniului de referință și formarea, în baza acestora, a unor abilități utile activității profesionale centrată pe evaluarea corectă a stării fenomenului criminal, pe identificarea complexului cauzal al acestuia și pe elaborarea sistemului de măsuri menit să prevină eficient infracționalitatea.

Printre organele de drept, cel mai important rol în prevenirea

criminalității îl are: Poliția și alte organe ale afacerilor interne, Procuratura, instanțele judecătorești, Serviciul de Informații și Securitate, Centrul Național Anticorupție. Aceasta este justificat prin faptul că atribuțiile respectivelor organe ce țin de implicarea lor în prevenirea infracțiunilor sunt stabilite în actele normative corespunzătoare care reglementează procesul în cauză. Totodată, este bine știut că poliția exercită cel mai imens volum de activități cu caracter special-criminologic axat pe prevenirea criminalității. Rolul ei specific în acest domeniu este determinat de diversitatea competențelor și atribuțiilor pe care le are, de spectrul larg al împuternicirilor care îi permit începerea și desfășurarea urmăririi penale, realizarea măsurilor speciale de investigație și a altor activități antiinfracționale, precum și de existența în structura acesteia a diferitor servicii și subdiviziuni specializate în prevenirea criminologică a infracțiunilor și altor încălcări de lege. Anume din aceste considerente, angajații organelor de drept menționate, îndeosebi ai poliției, trebuie să posede atât cunoștințe juridice specifice domeniului de activitate, cât și un volum de cunoștințe speciale cu caracter criminologic, fapt care le-ar permite să desfășoare eficient activitatea profesională dimensionată pe prevenirea criminalității și a altor fenomene negative.

Pe de altă parte, cel care va însuși cunoștințe elementare din domeniul criminologiei nu va privi problema criminalității ca ceva simplu și abstract, conștientizând că nu este posibil de realizat contracararea fenomenului infracțional în toată complexitatea sa doar prin prisma activității organelor de drept.